

Ива Тошић*
 Јована Мисаиловић**

ПРАВА ИЗ СОЦИЈАЛНОГ ОСИГУРАЊА СВЕШТЕНИХ И ВЕРСКИХ ЛИЦА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Сажетак

Реулисаче права из социјалног осигурања свештеника и верских лица у великој мери зависи од односа државе и цркве.

Како је у Републици Србији одређење за световну државу појединачно на ранј уставној начела, стварају се полемике у погледу финансирања права из социјалног осигурања из државног буџета верских и свештениких лица. Наиме, постоји мишљење да је финансирање права из социјалног осигурања свештеника и верских лица из државног буџета суштински одредбама Устава, уз образложење да улога државе није да финансира верске слободе, него да гарантује слободу вероисповести и неисповедања.

Аутори ће се бавити изазовима у погледу реулисања права из социјалног осигурања поменутих лица а имајући у виду пре свега законодавни оквир домаћеј правној система као и став Уставног суда Републике Србије у погледу оправданости финансирања права из социјалног осигурања верских и свештениких лица из средстава буџета.

Кључне речи: социјално осигурање, световна држава, свештеник, верско лице, Устав Републике Србије.

1. УВОД

Пре него што се упустимо у разматрање питања реулисања права из социјалног осигурања свештениких и верских лица, неопходно је указати на однос који постоји између цркве и државе у Републици Србији, с обзиром да од њега значајно зависи правни положај ових лица.¹ Будући да је део јавне сфере, религија се неминовно сусреће са државом и њеним правним поретком. У том смислу, треба истаћи да је историја великог броја правних институција прожета утицајем религије, или представља покушај њеног истискивања из државе и правног поретка.²

* Истраживач сарадник у Институту за упоредно право у Београду.

** Истраживач сарадник у Институту за упоредно право у Београду.

¹ Важно је истаћи да односи између верских заједница и државе могу поделити на однос преплитања и однос раставе. У оквиру ових начелних одређења јављају се различити системи односа који варирају од умерених ка екстремним. Иако у неким земљама верске заједнице задржавају потпуну аутономију, оне ипак остају део јавног живота. Више о односу верских заједница и државе вид.: G.Robbers, „Church autonomy in the European court of human rights— recent developments in Germany“, *Journal of Law and Religion*, 2010, 282.

² В. Ђурић, „Уставноправни модели односа између државе и црква и верских заједница у Европи“, *Годишњак факултета правних наука*, Бања Лука 2011, 140.

Модели односа између државе и цркве и верских заједница могу бити изражено широко одређени³ што за последицу има и различите моделе односа између ових субјеката, те се они могу груписати на следећи начин: државе које карактерише релативно стриктна одвојеност државе и цркве и верских заједница уз одређени вид везе и подршке;⁴ државе које познају државне цркве и доминантне религије⁵ и трећи модел у којем су црква и држава потпуно независне, али се поред тога признаје да оне у исто време обављају мноштво заједничких задатака.⁶

У великом броју земаља широм света истиче се као неопходно постојање секуларизма, који подразумева право цркве на самостално организовање и аутономију.⁷ Међутим, и поред тога степен одвојености између државе и цркве разликује се међу земљама те се може закључити да је у секуларним државама 21. века црква одвојена од државе, али не и од друштва.⁸ Модерна друштва данас признају да црква има посебну активну и незамењиву историјску и социјалну улогу у стварању постојећих и новоцивизацијских друштвених процеса.⁹

Модел који постоје у демократским и правним државама могу се поделити на три категорије: строга одвојеност, неутралност и мешовити модел. Према моделу строгог раздвајања, држава и црква треба да буду максимално удаљене једна од

³ Више в. М. Broglio, *Il fenomeno religioso nel sistema giuridico dell' Unione Europea*, Bologna 1997., 115-116.

⁴ Под овим моделом религија и политика се виде као јасно одвојене области људског рада које треба држати одвојено један од другог. Религија се посматра као лична, приватна ствар, која треба да буде препуштена области личног избора. Када су религија и политика помешане - или држава диктира верска уверења или религија користи државу да унапреди свој циљ, а самим тим и религија и политика пате. Верске заједнице задржавају потпуну аутономију, оне ипак остају део јавног живота. И. Тошић, „Однос државе и цркве у погледу пензијског, инвалидског и здравственог осигурања свештеника и верских лица“, *Државно-црквено право кроз векове*, Институт за упоредно право/Митрополија Црногорско-приморска (В. Чоловић, В. Џомић, В. Ђурић, М. Станић ур.), Београд-Будва 2019, 756.

⁵ Други модел стоји на супротном крају од модела строгог раздвајања. Под овим моделом држава и црква формирају „партнерство“ у напређивању циљева религије и државе. Црква и држава се виде као два стуба на којима једно стабилно и просперитетно друштво почива. Држава омогућује цркви препознатљивост, а често и финансијску подршку; црква обезбеђује држави ауру легитимности и традиције, признања и осећаја националног јединства. Више о државним црквама в. Д. Симовић, „Европски уставни модели државе и цркве“, *Религија. Политишка. Право.*, Институт за упоредно право/Православна митрополија Црногорско-приморска, „Светигора“, Центар за проучавање религије и верску толеранцију, Београд/Будва 2015, 702-707.

⁶ Под овим моделом сматра се да се друштво састоји од великог броја конкурентских сфера и области друштвених активности, које се међутим међусобно допуњују. Међу њима укључено је образовање, бизнис, уметност и породица, али и религија и влада. Ове сфере имају различите активности и одговорности, а уживају аутономију у својим напорима да их испуне. Али кључно је напоменути да плуралистички модел религију види не као засебну сферу са ограниченим значајем за друге сфере као што је то код модела строгог раздвајања, већ као сферу која има утицај на читав живот. G.R. Robbers, *State and Church in the European Union*, in G. Robbers (ed.), *State and Church in the European Union*, 2005, 578. В. више: С. V. Monsma, J. C. Soper, *Church and State in Five Democracies - The challenge of Pluralism*, Rowman&LittlefieldPublishers, Maryland 2008., 10-11; В. Петров, В. Микић, „Начело лаичитета у савременој уставности“, *Религија. Политишка. Право.*, Институт за упоредно право/Православна митрополија Црногорско-приморска, „Светигора“, Центар за проучавање религије и верску толеранцију, Београд/Будва 2015, 618 и даље.

⁷ Ј. Рајић Палић, „Слобода вероисповести и аутономија цркве у радним односима световних лица“, у: *Државно-црквено право кроз векове*, Институт за упоредно право/Митрополија Црногорско-приморска (В. Чоловић, В. Џомић, В. Ђурић, М. Станић ур.), Београд-Будва 2019, 742.

⁸ Ј. Мисаиловић, „Верска настава и радноправни статус вероучитеља у Републици Србији“, у: *Државно-црквено право кроз векове*, Институт за упоредно право/Митрополија Црногорско-приморска (В. Чоловић, В. Џомић, В. Ђурић, М. Станић ур.), Београд-Будва 2019, 767.

⁹ М. Радуловић, *Обнова српског државно-црквеног права*, Хришћански културни центар/Фондација Конрад Аденаур, Београд 2009., 121.

друге. У складу са моделом неутралности, држава треба да буде неутрална према верским институцијама и да не даје никакву предност било којој од њих. Мешовити модел сматра да религија има важну улогу у јавном животу и делимично подстиче развој верских институција, али у оквирима овог модела, учешће/подршка или дискриминација верских организација од стране државе су такође искључени.¹⁰

Постојање различитих облика секуларизма узроковано је различитим историјским позадинама као и његовим делимично двосмисленим садржајем који може да се тумачи на различите начине.¹¹ Управо у овом односу између државе и цркве који поред одвојености омогућава и одређена прожимања треба тражити одговор у погледу регулисања социјалних осигурања свештеника и верских лица.

Када је реч о Републици Србији - Устав Републике Србије из 2006. године јасно прописује да је Република Србија световна држава и да су цркве и верске заједнице одвојене од државе. На овај начин је опредељење за световну државу уздигнуто на ранг уставног начела.¹² Поред тога, важно је истаћи и да је раздвајање цркве и државе на овај начин у интересу како заштите верске слободе, тако и државне аутономије.¹³ На основу текста Устава закључује се да је гарантована јасна одвојеност државе и цркве. Међутим, у домаћој теорији поставља се питање оправданости оваквог закључка имајући у виду могућност државе да финансијски помаже цркве и верске заједнице, што текстом Устава није изричито забрањено. Управо једна од сфера у којој се преклапају ингеренције државе и цркве јесте регулисање права из социјалног осигурања свештеника и верских лица. Наиме, средства за уплату доприноса за обавезно пензијско и инвалидско и здравствено осигурање претходно наведених лица обезбеђују се у буџету Републике Србије до висине најниже месечне основице доприноса прописане чланом 38 Закона о доприносима за обавезно социјално осигурање. Стога, поставља се питање да ли могућност финансирања права из социјалног осигурања свештеника и верских лица из буџета Републике Србије представља повреду начела забране дискриминације из чл. 21 Устава у односу на све друге приватне (образовне, културне итд.) институције, с једне стране, те у односу на грађане атеисте, с друге стране.¹⁴

2. НОРМАТИВНИ ОКВИР УРЕЂЕЊА ПРАВА ИЗ СОЦИЈАЛНОГ ОСИГУРАЊА СВЕШТЕНИХ И ВЕРСКИХ ЛИЦА

Закон о црквама и верским заједницама предвиђа да у циљу унапређења верске слободе и сарадње са црквама и верским заједницама, у обостраном интересу, држава може да материјално помаже цркве и верске заједнице.¹⁵ Такође,

¹⁰ Mariam Belgadze, „Secularism-frameworkoftherelationbetweenstateandchurch“, 2016, 96, <https://clr.iliauni.edu.ge/wp-content/uploads/2020/05/Mariam-Begadze-pp.95-113.pdf>, 09.11.2021.

¹¹ Keny Greenawalt, „Secularism, religion, and liberal democracy in the United States“, *Cardozo Law Review*, 2008-2009, 2383.

¹² Устав Републике Србије, *Службени гласник РС* бр. 98/2006, чл. 11.

¹³ R. Audi, *Democratic Authority and The Separation of Church and State*, Oxford University Press, 2011, 39.

¹⁴ Уредба о уплати доприноса за пензијско и инвалидско и здравствено осигурање за свештенике и верске службенике (у даљем тексту: Уредба), *Службени гласник РС*, бр. 46/2012.

¹⁵ Преднацрт Закона о црквама и верским заједницама из 2004. године није решавао питање статуса запослених у верским заједницама као ни њихова права из социјалног осигурања. Одговорност за плаћење доприноса је

закон уређује да се средства за здравствено и пензијско и инвалидско осигурање свештеника односно верских службеника, могу обезбедити у буџету Републике Србије. Поред наведеног облика материјалне помоћи, Закон о црквама и верским заједницама (ЗЦВЗ) допушта и увођење пореских олакшица за цркве и верске заједнице, односно њихове донаторе.

Произлази да ЗЦВЗ познаје облике органског прожимања између државе и црква и верских заједница, што је у супротности са начелом строге одвојености за које се опредељује Устав од 2006. године. Наиме, Устав изричито не забрањује држави да материјално помаже цркве и верске заједнице, али се може закључити да се Уставом од 2006. године желео направити отклон у том погледу у односу на решења Устава од 1990. године и ЗЦВЗ донетим под тим уставом.¹⁶ Из тих разлога, постоје ставови да буџетско финансирање осигурања свештеника нарушава начело световности државе, те на тај начин, индиректно, повређује и једнакост грађана, јер подразумева признавање одређених финансијских привилегија једној категорији становништва (свештеницима и верским службеницима) у односу на друге субјекте (приватне институције и грађане атеисте), за које се не може наћи објективно и разумно оправдање у важећем Уставу Србије.¹⁷

Основица доприноса за свештенике и верске службенике је један од износа на који осигураника определи црква, односно верска заједница, у зависности од: дужности на коју је осигураник распоређен, школске спреме, година радног стажа и других критеријума садржаних у унутрашњем законодавству цркве, односно верске заједнице. Наведени износ регулисан је Законом о доприносима за обавезно социјално осигурање и то: 1) најнижа месечна основица доприноса у износу од 35% просечне месечне зараде у Републици исплаћене, односно зараде остварене у периоду за претходних 12 месеци почев од месеца септембра у години која претходи години за коју се утврђују и плаћају доприноси, према објављеном податку републичког органа надлежног за послове статистике помножена коефицијентом у распону од 1 до 5. Износ најниже месечне основице сваке године објављује министар надлежан за послове финансија, а исти служи за обрачун и плаћање доприноса почев од првог јануара године за коју се доприноси утврђују и плаћају; 2) просечна месечна зарада у Републици исплаћена по запосленом у претходној години помножена коефицијентом у распону од 1 до 5.¹⁸ Основицу доприноса црква, односно верска заједница опредељује у сарадњи са надлежном организацијом за обавезно социјално осигурање, која податке о томе за сваког осигураника доставља надлежној организационој јединици Пореске управе, у року од 15 дана од дана стицања својства осигураника, која потом

била остављена црквама и верским заједницама осим када су у питању школски вероучитељи. Преднацрт је обавезивао државу да плати здравствено, пензијско и инвалидско осигурање једном броју свештеника свих рангова, примерено броју верника из сваке цркве и верске заједнице, као и монасима и монахињама. А. Илић, „Однос религије и друштва у данашњој Србији“, *Религија и Толеранција*, 3/2005, 60.

¹⁶ И. Тошић, 755.

¹⁷ Т. Маринковић, „Прилог за јавну расправу о уставности Закона о црквама и верским заједницама“, *Анали правној факултету у Београду*, 1/2011, 380.

¹⁸ Закон о доприносима за обавезно социјално осигурање - ЗДОСО, *Службени гласник РС*, бр. 84/04, 61/05, 62/06, 5/09, 52/11, 101/11, 47/13, 108/13, 57/14, 68/14 - др. закон, 112/15, 113/17, 95/18, 86/19, 153/20, 44/21, чл. 26 у вези са чл. 38.

решењем утврђује обавезу.¹⁹ Основица опредељена за одређеног осигураника не може се мењати у току текуће године, а може се изменити за наредну годину, под условом да подаци о измењеној основици доприноса буду достављени надлежној организационој јединици Пореске управе до 15. фебруара године за коју се утврђује обавеза.²⁰

На овај начин тренутна законодавна решења унапређују правни статус свештеника, односно верских службеника на тај начин што им омогућују остваривање права из социјалног осигурања, а ради унапређивања верске слободе, у сагласности са црквама и верским заједницама, средства за остваривање ових права могу се обезбедити у буџету Републике Србије, у складу са законом.

3. УРЕДБА О УПЛАТИ ДОПРИНОСА ЗА ПЕНЗИЈСКО, ИНВАЛИДСКО И ЗДРАВСТВЕНО ОСИГУРАЊЕ ЗА СВЕШТЕНИКЕ И ВЕРСКЕ СЛУЖБЕНИКЕ

Уредба о уплати доприноса за пензијско, инвалидско и здравствено осигурање за свештенике и верске службенике (у даљем тексту: Уредба) регулише детаљно питање остваривања поменутих права. У складу са текстом Уредбе, средства за уплату доприноса за обавезно пензијско, инвалидско и здравствено осигурање обезбеђују се у буџету Републике Србије до висине најниже месечне основице доприноса прописане чланом 38 Закона о доприносима за обавезно социјално осигурање како смо претходно истакли. Међутим, разлику доприноса између најниже месечне основице доприноса и опредељене основице доприноса уплаћује осигураник, односно црква или верска заједница, у складу са законом.²¹

Влада утврђује износе средстава за остваривање социјалних права свештеника односно верских службеника, равноправно и сразмерно броју верника појединих цркава и верских заједница, према последњем попису становништва у Републици Србији, при чему се на цркве и верске заједнице са малим бројем верника може применити начело позитивне дискриминације.²²

Орган надлежан за послове вера преноси средства на прописане уплатне рачуне доприноса за пензијско и инвалидско и здравствено осигурање за лица најкасније до 15. у месецу за претходни месец.²³ Надлежна организација за обавезно социјално осигурање доставља податке о осигураницима и променама у осигурању за свештенике и верска лица Пореској управи, у роковима прописаним Законом о доприносима за обавезно социјално осигурање. Основицу доприноса за сваког осигураника црква, односно верска заједница опредељује у сарадњи са надлежном организацијом за обавезно социјално осигурање која податке о томе доставља Пореској управи која потом доноси решења о задужењу, на основицу доприноса коју определи црква, односно верска заједница у сарадњи са надлежном организацијом

¹⁹ ЗДОСО, чл. 59.

²⁰ ЗДОСО, чл. 26. ст. 3-4.

²¹ Уредба, чл. 2.

²² Закон о црквама и верским заједницама, *Службени гласник РС*, бр. 36/2006, чл. 29.

²³ Уредба, чл. 4.

за обавезно социјално осигурање. Основица се одређује за одређеног осигураника и не може се мењати у току текуће године.²⁴

По извршеној уплати Пореска управа, евидентира уплаћене доприносе о сваком осигуранику о чему доставља податке надлежној организацији за обавезно социјално осигурање. Пореска управа, најкасније до 5. у месецу доставља податке о свештеницима и верским службеницима, о јединици локалне самоуправе на којој се врши задужење за одређеног осигураника, обележјима за идентификацију обвезника, најнижој месечној основици осигурања и обрачунатом износу доприноса за обавезно социјално осигурање на ту основицу, органу надлежном за послове вера.²⁵

Наведени текст Уредбе изазвао је полемике у погледу њене оправданости. Наиме, пре свега постоје мишљења према којима се оправданост уплате доприноса из обавезног социјалног осигурања свештеницима и верским лицима из средстава буџета Републике Србије може довести у питање. Са друге стране њена оправданост је спорна и због чињенице да се доприноси за свештенике и верска лица уплаћују из буџетских средстава државе и након одласка ових лица у пензију. Разлог за то, јесте проблем висине пензије коју свештена и верска лица остварују (20.000 динара) као последица минималних доприноса који су им исплаћени за период до одласка у пензију.²⁶ Оправданост подршке коју држава чини није у потпуности обесправљена уколико узмемо у обзир податке према којима се велики број свештених и верских лица одлучује за наставак радног ангажовања и након што су испуњени услови за одлазак у пензију који се примењују у погледу других грађана. Овај став правдан је управо потребом да се избегне фаворизовање свештених и верских лица у односу на остале грађане те је у том циљу поднета и иницијатива за измену Уредбе 2019 године. Међутим, до измена Уредбе још увек није дошло иако се Министарство за рад сложило са могућношћу измена који би ишли у правцу да се претсане са уплатом доприноса након стицања услова за старосну пензију.

Додатну проблематику представља одредба која предвиђа да разлику између минималне и изабране месечне основице уплаћује осигураник, односно црква или верска заједница, што оставља простора сумњи да ли се ови доприноси заиста уплаћују, с обзиром на податак да свештеници неретко остварују право на пензију у минималном износу од 20.000,00 динара. Уколико би закон јасно дефинисао обавезу уплаћивања разлике између минималне и изабране месечне основице од стране цркве односно верске заједнице, то би унапредило положај ових лица, те неки од њих не би имали потребу да наставе са радом након стицања услова за старосну пензију. На овај начин би се, уколико до измена одредби Уредбе према којима држава наставља да уплаћује доприносе и након стицања услова за старосну пензију, смањило и притисак на државни буџет.

²⁴ Уредба, чл. 5.

²⁵ Уредба, чл. 6.

²⁶ Уредба о уплати доприноса за пензијско и инвалидско и здравствено осигурање за свештенике и верске службенике: Министарство правде демантује да ће држава престати да плаћа доприносе за свештенике и верске службенике и када они стекну услов за пензију, <https://www.paragraf.rs/dnevne-vesti/190419/190419-vest13.html>, 18.11.2021.

4. ИЗАЗОВИ У ПОГЛЕДУ ОПРАВДАНОСТИ ФИНАНСИРАЊА ПРАВА ИЗ СОЦИЈАЛНОГ ОСИГУРАЊА СВЕШТЕНИКА И ВЕРСКИХ ЛИЦА ИЗ БУЏЕТА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ – ОДЛУКА УСТАВНОГ СУДА БР. IУЗ-455/2011

Да је питање уплате обавезног социјалног осигурања свештеницима и верским лицима предмет контроверзи у Републици Србији, доказује и покренута иницијатива за оцену уставности одредбе ЗЦВЗ којом се предвиђа „да се ради унапређивања верске слободе, у сагласности са црквама и верским заједницама, средства за здравствено и пензијско и инвалидско осигурање свештеника, односно верских службеника могу обезбедити у буџету Републике Србије, у складу са законом“. Један од основних аргумената против наведене законске одредбе подразумева став да је исти супротан одредбама Устава,²⁷ с обзиром да улога државе није да финансира верске слободе, него да гарантује слободу вероисповести и неисповедања, као равноправност црква и верских заједница и организација.²⁸

У погледу наведеног питања Уставни суд изнео је став према којем места неуставности наведене одредбе нема, јер претходно описани вид осигурања свештеника и верских лица не представља „дискриминацију осталих професионалаца, а посебно атеиста“ како је наведено у тексту иницијативе. Став заузет у иницијативи подразумевао је да описани вид уплате осигурања свештеницима и верским лицима значи да држава промовише и финансира веровање, што ставља у неравноправан положај грађане који имају право на неверовање, неисповедање из којих разлога би држава како би обезбедила стварну равноправност и забрану дискриминације, морала да финансира и организацију која би промовисала та права.

Неспорно је да држава може да предвиди финансијске олакшице и поједине видове буџетског финансирања у циљу остваривања појединих права и слобода. Из тих разлога се сматра да схватање према којем финансирање о којем је реч значи дискриминацију атеиста јер ставља у неравноправан положај грађане који имају право на неверовање, није основано. Наиме, грађани као порески обвезници не могу да захтевају да њихова пореска давања не буду намењена у одређене сврхе, а самим тим одређивање сврхе којој су намењена пореска давања супротно захтевима одређених пореских обвезника непредстављају дискриминацију тих грађана.²⁹

Могућност прописана у Закону о црквама и верским заједницама да се средства за осигурање свештеника, односно верских службеника могу обезбедити у буџету Републике Србије, не представља изузетак у односу на правни систем и у односу на ову категорију лица, будући да се и фонд пензијског и инвалидског

²⁷ „Пред Уставом и законом сви су једнаки. Свако има право на једнаку законску заштиту, без дискриминације. Забрањена је свака дискриминација, непосредна или посредна, по било ком основу, а нарочито по основу расе, пола, националне припадности, друштвеног порекла, рођења, вероисповести, политичког или другог уверења, имовног стања, културе, језика, старости и психичког или физичког инвалидитета. Не сматрају се дискриминацијом посебне мере које Република Србија може увести ради постизања пуне равноправности лица или групе лица која су суштински у неједнаком положају са осталим грађанима.“, Устав Републике Србије, *Службени гласник РС*, бр. 98/2006, чл. 21.

²⁸ И. Тошић, 761.

²⁹ Одлука о одбијању предлога за оцену уставности/законитости Закона о црквама и верским заједницама бр. IУз-455/2011, *Службени гласник РС*, бр. 23/2013.

осигурања великим делом финансира из буџета Републике Србије, јединица локалне самоуправе и аутономне покрајине. Такође, према Закону о здравственој заштити, низ категорија лица осигураника без здравствене заштите финансира се на терет буџета.³⁰ Из тих разлога, може се закључити да оспорена одредба Закона није такве природе да доводи у посебан положај само једну категорију лица, односно свештенике и верске службеника, нити је ово гарантовно право, већ је то могућност дата у складу са одговарајућим законима, односно Законом о здравственом осигурању, Законом о пензијском и инвалидском осигурању, Законом о доприносима за обавезно социјално осигурање и Законом о буџету.³¹

Како се стицање и остваривање права на пензијско, инвалидско и здравствено осигурање и дефинисање шта и која лица обухвата то осигурање и како се финансирају права из тих облика осигурања не уређује Законом о црквама и верским заједницама, већ је уређено посебним законима, сагласно уставним овлашћенима, то из свега наведеног произлази да се поменутом одредбом Закона, као упућујућом нормом, не уређује финансирање осигурања свештеника, односно верских службеника, нити се оспореном одредбом Закона повређује једнакост грађана пред Уставом и Законом, као ни одредба Устава која утврђује да се пензијско осигурање уређује законом.³²

Према Закону о здравственом осигурању, односно Закону о пензијском и инвалидском осигурању, смисао и циљ уплате доприноса је обезбеђење права на здравствену заштиту и права на новчане накнаде за случајеве утврђене законом, односно обезбеђење средстава за случај старости и инвалидности, смрти и телесног оштећења. Самим тим је прописивање да се средства за здравствено, пензијско и инвалидско осигурање свештеника, односно верских службеника могу обезбедити у буџету, а “ради унапређивања верске слободе” противи сврси због које се финансира здравствено, односно пензијско и инвалидско осигурање. Међутим, оспорена одредба Закона не угрожава суштину права на здравствено пензијско и инвалидско осигурање, нити владавину права, као основну претпоставку Устава, већ повезано са осталим нормама Закона даје смисао у примени и коришћењу ове могућности, које се остварује на основу осталих одредаба закона.

Из свих наведених разлога је и Уставни суд нашао да разлог оспоравања који је истакао иницијатор предлога за оцену уставности и законитости члана 29 тачка 2 Закона о црквама и верским заједницама наводећи да он „финансира веровање“, не даје основа за утврђивање неуставности ове одредбе Закона, без обзира што се сврха те одредбе противи суштини и смислу обезбеђења средстава за здравствено и пензијско и инвалидско осигурање. Уставни суд је указао да не може да улази у критику циљева који су овом нормом Закона постављени, сагласно надлежности овог суда утврђеној одредбама члана 167 Устава. Такође, узимајући у обзир све наведено, Уставни суд је нашао да је иницијатива за оцену уставности и законитости наведене одредбе неприхватљива.³³

³⁰ Закон о здравственој заштити, *Службени гласник РС*, бр. 25/2019, чл. 11.

³¹ И. Тошић, 763.

³² Устав, члан 70.

³³ Одлука о одбијању предлога за оцену уставности/законитости Закона о црквама и верским заједницама бр ГУз-455/2011, *Службени гласник РС*, бр. 23/2013.

5. ЗАКЉУЧАК

Анализом регулативе која уређује питања социјалног осигурања свештеника и верских лица у Републици Србији утврђено је да оно изазива огромне контроверзе, као и да су многа питања остала отворена. Најпре, узимајући у обзир да је Република Србија одредбама Устава дефинисана као световна држава, као и да су цркве и верске заједнице одвојене од државе, поставља се питање оправданости одредбе на основу које се средства за здравствено, пензијско и инвалидско осигурање свештеника, односно верских службеника могу обезбедити у буџету Републике Србије. У прилог томе говори и чињеница да је покренута иницијатива за оцену уставности и законитости поменуте одредбе, уз аргумент да улога државе није да финансира верске слободе, него да гарантује слободу вероисповести и неисповедања, равноправност цркава и верских заједница и организација. Осим тога, финансирањем верских слобода врши се дискриминација осталих грађана, а посебно атеиста. Међутим, Уставни суд је нашао да је иницијатива за оцену уставности и законитости наведене одредбе неприхватљива.

Са друге стране, спорном се чини и одредба према којој разлику доприноса (између минималне месечне основице која може падати на терет буџета и изабране месечне основице) уплаћује осигураник, односно цркве и верске заједнице. Оваква одредба доводи и до правне несигурности јер се свештеници могу наћи у ситуацији, да услед неажурности цркве или верске заједнице да уплаћује разлику између минималне и изабране месечне основице, остваре право на минималну пензију услед чега се одлучују да наставе са радом и након стицања услова за старосну пензију. Из поменутих разлога, ауторке предлажу да обавезе уплаћивања разлике између минималне и изабране месечне основице од стране цркве и верских заједница, буде јасно дефинисана законом чиме би се унапредило положај ових лица. Управо ова одредба повлачи још једну контроверзу у погледу регулисања права из социјалних осигурања свештеника и верских лица узимајући у обзир да многи од њих настављају са радом и након стицања услова за старосну пензију услед премале пензије, те средства за остваривање права из социјалног осигурања настављају да се обезбеђују из буџета Републике Србије. На овај начин долази до фаворизовања свештеника и верских лица у односу на остале грађане те је у том циљу поднета и иницијатива за измену Уредбе 2019 године. Међутим, до измена Уредбе још увек није дошло иако се Министарство за рад сложило са могућношћу измена који би ишли у правцу да се престане са уплатом доприноса након стицања услова за старосну пензију.

Узимајући у обзир све наведено, ауторке налазе да није спорно буџетско финансирање права из социјалног осигурања свештеника и верских лица до минималне месечне основице, али би га требало ограничити на период до стицања услова за одлазак у пензију, а цркве и верске заједнице обавезати да уплаћују разлику између минималне и изабране месечне основице.

Iva Tošić, MA

Research Assistant, Institute of Comparative Law, Belgrade
i.tosic@iup.rs

Jovana Misailović, MA

Research Assistant, Institute of Comparative Law, Belgrade
j.misailovic@iup.rs

SOCIAL INSURANCE OF PRIESTS AND RELIGIOUS PERSONS IN REPUBLIC OF SERBIA

Summary

The regulation of social security rights for priests and religious persons largely depends on the relationship between the state and the church. As the commitment to a secular state in the Republic of Serbia has been raised to the rank of a constitutional principle, controversies are being created regarding the financing of social security rights from the state budget of religious persons and priests. Namely, there is an opinion that the financing of social security rights for priests and religious persons from the state budget is contrary to the provisions of the Constitution, with the explanation that the role of the state is not to finance religious freedoms, but to guarantee freedom of religion as well as freedom of atheism. In the paper authors deal with the challenges regarding the regulation of social security rights of the mentioned persons, with special reference to the legislative framework of the domestic legal system. Furthermore, authors take into consideration opinion of the Constitutional Court of the Republic of Serbia regarding the justification of financing social security rights of religious persons and priests from the budget.

Keywords: social security, secular state, priest, religious person, Constitution of the Republic of Serbia.